

E. O.

"Podstawowe problemy współczesnej techniki", t. VII, Warszawa 1962 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/4, 598-599

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z dziejów podziemnego Uniwersytetu Warszawskiego. „Iskry”, Warszawa 1961, s. 317.

Jeszcze jedna pozycja z historii drugiej wojny światowej, tym ciekawsza, że ujmująca zagadnienie stosunkowo słabo znane szerszemu gronu czytelników, *Z dziejów podziemnego Uniwersytetu Warszawskiego* jest zbiorkiem wspomnień zarówno ówczesnych profesorów, jak i studentów. Piszą więc tam: T. Kotarbiński, H. Hiż, K. Dąbrowska, J. Pelc, J. Krzyżanowski, W. Leopold, T. Manteuffel, J. Karwasińska, K. Dunin-Wasowicz, T. Sołtan.

Wspomnienia profesorów są fragmentaryczne i bardziej osobiste, a jeżeli chodzi o wartość historyczną — ustępują studentom z wyjątkiem artykułu profesora Juliana Krzyżanowskiego. Wspomnienia studentów zawierają więcej faktów, lepiej wprowadzają w system i zasady tajnego szkolnictwa. Zbiorek obejmuje jedynie działalność wydziałów historycznego oraz filologicznego, we wspomnieniach o których znajdujemy też wiele interesujących wzmianek o środowiskach twórczych, szczególnie młodzieżowych, w okresie okupacji. Krótki wstęp Czesława Wycecha, a więc osoby w pełni kompetentnej, bo kierującej wówczas tajnym szkolnictwem, zawiera kilka niezbędnych informacji i pozwala lepiej zrozumieć całość tomu.

Wydaje się, że zbiór ten powinien być pierwszym z cyklu, wspomnienia stanowią przecież jedno z cennych źródeł historycznych. Stałoby się dobrze, gdyby inne wydziały tajnego Uniwersytetu i inne polskie uczelnie uzyskały podobne opracowania, a może nawet pełniejsze i szczegółowsze. Pożyteczności tego typu wydawnictw dla historii nauki i szkolnictwa wyższego nie potrzeba chyba uzasadniać.

R. Ł.

Towarzystwo Urbanistów Polskich 1923—1963. Ośrodek Informacji Technicznej i Ekonomicznej w Budownictwie, Warszawa 1963, s. 120.

Czterdziestolecie Towarzystwa Urbanistów Polskich zostało upamiętnione zwołanym do Warszawy kongresem (30—31 maja br.) oraz broszurą zawierającą omówienie rozwoju Towarzystwa oraz zestawienie dat i faktów z jego historii.

Towarzystwo Urbanistów Polskich powstało w 1923 r. przy Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej z inicjatywy prof. Oskara Sosnowskiego. Tylko na marginesie działalności zajmowało się ono sprawami zawodowymi, nosząc od początku charakter towarzystwa naukowego. Towarzystwo grupowało najbardziej postępowych społecznie i naukowo urbanistów i odegrało dużą rolę w kształtowaniu polskiej myśli urbanistycznej w okresie międzywojennym, przygotowując w ten sposób kadry, przed którymi stanęły wielkiej wagi zadania w Polsce Ludowej. Do wykonywania tych zadań przyczyniało się Towarzystwo, kontynuując działalność od 1946 r. W końcu 1962 r. liczyło ono 555 członków, rekrutujących się spośród architektów, inżynierów, geografów, ekonomistów, socjologów itp.

E. O.

Podstawowe problemy współczesnej techniki, t. VII. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1962, s. 341.

Corocznie ukazuje się kolejny tom popularnonaukowego wydawnictwa Wydziału Nauk Technicznych PAN *Podstawowe problemy współczesnej techniki*¹.

¹ Por. informacje o niektórych poprzednich tomach tego wydawnictwa w nrach 3/1957 i 3—4/1960 „Kwartalnika”.

W tomie VII historyka techniki zainteresować może przede wszystkim artykuł prof. Janusza Tymowskiego *Rozwój technologii budowy maszyn*. Autor omawia krótko rozwój techniki obróbki metali od czasów najstarszych do współczesności, zatrzymując się nad powstaniem i rozwojem obrabiarek, nad wprowadzaniem coraz to doskonalszych materiałów do produkcji narzędzi, nad wzrostem wymagań co do precyzji obróbki, nad rozwojem naukowych podstaw technologii budowy maszyn. W dalszej części artykułu mowa jest o powstaniu obrabiarek automatycznych i automatycznych linii obróbczych oraz o możliwościach dojścia do całkowicie zautomatyzowanych fabryk.

W tymże tomie do dziejów nauki i techniki nawiązuje artykuł dra Ryszarda Herczyńskiego *Stare i nowe zagadnienia teorii filtracji*. Autor mówi o zapoczątkowaniu teorii filtracji przez francuskiego inżyniera z połowy XIX w. H. Darcy'ego i daje zarys współczesnego rozwoju tej teorii, przeżywającej obecnie drugą młodość.

E. O.

Z CZASOPISM

„PRZEGLĄD GEODEZYJNY” W 1962 R. O HISTORII GEODEZJI

W roczniku 1962 „Przeglądu Geodezyjnego”, miesięcznika poświęconego geodezji, fotogrametrii i kartografii, ukazało się sporo artykułów z zakresu historii tych dziedzin techniki.

Mgr inż. Kazimierz Sawicki w artykule *Stanisław August — protektor geodezji i kartografii* (nr 1) pisze o zainteresowaniach króla w tym zakresie oraz inspirowaniu przez niego przeprowadzania pomiarów kraju i wydawania map. W nawiązaniu do tego głównego wątku przedstawiony został stan kartografii polskiej w tym okresie.

Inż. Sawicki ogłosił również w nrze 3 artykuł *Pamiętka z Moskwy (ze wspomnień studenckich)*, w którym opisuje mapkę rosyjską z 1769 r., powstałą w związku z prowadzoną wówczas akcją rozgraniczania gruntów. Autor wyjaśnia istotę i charakter tej akcji, której celem było ustalenie granic i pomiar sytuacyjny nieruchomości ziemskich zarówno prywatnych, jak i państwowych, a następnie przedstawia treść i technikę wykonania mapki.

W nrze 4 mgr inż. Stanisław Janusz Tymowski opublikował pracę *Struktura zawodu geodezyjnego w okresie konstytucyjnym Królestwa Polskiego (1815—1830)*, wykonaną w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN. Inż. Tymowski omawia w niej ówczesne podstawy prawne regulujące strukturę zawodu geodezyjnego, charakteryzuje istniejące stopnie zawodowe, warunki ich zdobywania oraz wynikające z nich uprawnienia. W artykule przytoczony został wykaz osób, które otrzymały tytuł geometry Królestwa Polskiego w latach 1815—1830. Artykuł opatrzony jest obszernymi przypisami i wykazami źródeł.

W nrze 6 i 9 zamieszczono pracę mgra inż. Janusza Gołaskiego, *Technika inwentaryzacji i podziału gruntów w XVI i w XVII wieku w świetle poznańskich ksiąg grodzkich i ziemskich (z badań nad staropolską praktyką mierniczą)*. Na wstępie autor przedstawił materiały źródłowe, którymi dysponował, oraz metodę ich wykorzystania, a następnie omówił technikę podziału gruntów i inwentaryzacji, jak również scharakteryzował wykonujący te czynności personel techniczny. Omawiany artykuł stanowi kontynuację ogłoszonych w „Przeglądzie Geodezyjnym” (nry 11—12/1959 i 5/1961) prac autora o technice rozgraniczania dóbr ziemskich w okresie XVI—XVIII w.¹

¹ Por. notatkę w nrze 4/1961 „Kwartalnika”, s. 700.